

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10—K
pol leta . . . 5—
četrt leta . . . 2-50
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
" " " dvakrat . . . 12 "
" " " trikrat . . . 10 "
za nadaljnja izvršenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravištvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Kdaj pride rešitev?

(Iz Goriškega.)

Dne 12. t. m. je imelo goriško slovensko učiteljstvo manifestacijski shod v Gorici pri »Zlatem Jelenu«, ki ga je sklical tovariš Ignacij Križman. Shoda se je udeležilo polno učiteljstva iz goriške okolice, sežanskega in tolminskega okraja. Na shod so bili vabljeni tudi slovenski poslanci. Vabilu so se odzvali sledeči poslanci: dr. Gregorin, dr. Podgornik, Dominko, Furlani, Miklavčič in Gorjup. Dr. Franko je pismeno, opravičil svojo odsotnost.

Po pozdravu je tovariš Ignacij Križman naslikal, v kako žalostnem in bednem položaju se nahaja sedaj goriško učiteljstvo. Priporočal je navzočim poslancem, naj se vendar živo zavzamejo že pri sedanjem zasedanju, da se izboljša gnotni položaj goriškega učiteljstva. Če bi se pa ne moglo urediti že sedaj definitivno tega vprašanja, naj privoli dežela vsaj 25% draginjsko doklado vsemu učiteljstvu goriške dežele, kar že uživajo italijanski tovariši.

Na to se je oglašil g. poslanec Furlani. Zahvalil se je za povabilo k shodu ter izrazil svoje pomilovanje, da je učiteljstvo tako mizerno plačano. Rekel je, da se mora dobiti vir tudi za učiteljstvo, da se mu izboljša to žalostno stanje.

Govoril je tudi g. poslanec dr. Podgornik, ki je tudi obljubil, da se bodo gotovo rešile naše pravične zahteve, **toda ne v tem zasedanju.** Rekel je, da imajo vsi poslanci resno voljo pomagati učiteljstvu, **manjka pa sredstev (?)**. Priporočal je učiteljstvu, naj bo edino v svojih zahtevah z italijanskimi učitelji in naj se pridobi tudi italijanske poslance za to vprašanje, in tako prenehajo vse ovire.

Tovariš Križman je na to pojasnil g. poslancu dr. Podgorniku, da je slovensko učiteljstvo edino z italijanskimi tovariši razlika je ta, da oni zahtevajo nekaj več mi pa se držimo tega, kar zahteva vse avstrijsko učiteljstvo. Dalje je povedal g. poslanec, da so italijanski poslanci vsi za izboljšanje gnotnega stanja učitelj-

stvu, odvisno je tedaj le od slovenskih poslancev. Tudi zasluga italijanskih poslancev je, da uživajo italijanski tovariši že tri leta 25% draginjsko doklado. **Skraini čas je tedaj, da se tudi slovenski poslanci enkrat zavzamejo za slovensko učiteljstvo ter pokažejo tudi dejanski, da so prijatelji učiteljstva.**

Sklenilo se je tudi na shodu odpustiti deputacijo k g. c. kr. namestniku v Trst in k g. deželnemu glavarju v Gorici.

S tem je zaključil tovariš Križman dobro obiskani shod, se zahvalil vsem navzočim za lep obisk ter prosil gg. poslance za njih naklonjenost napram učiteljstvu.

Moč paragrafov in kultura.

Nekaj misli k nadaljni razpravi.

Moč paragrafov je ravno v naši ljubi Avstriji ob sedanjih kritičnih dobah v polni pari. S paragrafi se prakticira, kakor pač kaže in kot še nikdar prej; največkrat pa pristransko. Kadar gre n. pr. v prilogi šoli in njenega učiteljstva, tedaj so ti paragrafi tako mehki in raztezni kot polževa kri. To se je že mnogokrat izpričalo z žalostnimi izkušnjami. Posebno pa veljajo take izkušnje pri opravičevanju šolskih zamud. Mislim, da bi bilo o tem vse odveč razpravljati podrobneje. Večkrat je toliko šol. zamud, da bi se moralo po zakonu prizadeti starše strogo kaznovati. Z ozirom na strpnost med šolo in starši, se največkrat vse milostno popusti — preze — »toda samo za zdaj.« In vendar je posledaj kot prej tako, da je redno le polovica šolodolžnih otrok pri pouku, druga polovica pa redno — manjka.

Posledice vsega tega so, da imamo v XX. stoletju v kulturni Avstriji povprečno 50% analfabetov. Saj pa to ni nič čudnega, zakaj tisti starši, ki se ne zavedajo nima izobrazbe sedanjega časa — in teh je, žal, še mnogo — izkoriščajo kaj pridno to popustljivost. Potemtakem je ljudska šola in učiteljstvo brez vsake moči. V od pomoč temu se je večkrat razmotrivalo na učiteljskih zborovanjih: kako zadušiti

neredni pouk in kako kar najpresrečnejše navezati starše na šolo.

Nekateri trde, da je najbolje izlepa ravnanje z ljudstvom in zato naj se kolikor mogoče štedi s kaznijo za šol. zamude. Torej ljudstvo naj samo ob sebi izprevidi in spozna velike koristi ljudskošolske izobrazbe. Smelo trdim, da ta ideja ni ravno slaba — da, prav izvrstna je. Ampak tu je na poti največja težkoča: v kolikem času pa bo naše ljudstvo res spoznalo to veliko korist izobrazbe? Ali se ne bo poprej naš že itak gospodarsko oslavljeni narod popolnoma poizgubil in izgubil v žrelih močnejših in gospodarsko bolj situiranih sovražnikov — Nemcev in Italijanov? In ravno to da mnogo misliti.

V kolikem času bi se to res dalo doseči, o tem bi menda znalo najtočneje poročati učiteljstvo, službujoče v hribovitih krajih, kjer niso ljudje skoro v nikakem stiku z deželo. Vendar pa je tudi mnogo takih v takozvanem civiliziranem kraju, zaradi česar pa niso nič manj trdovratni in zanikrni za redno pošiljanje otrok v šolo, kot pa oni v hribovih gorah.

V zadnjem času se je hotelo pridobiti staršev naklonjenost šoli z roditeljskimi sestanki. Koliko uspehov? Mogoče, da niso izostali tupatam; ampak v koliko krajih? Mislim, da so jako minimalni.

Tudi se dobi učiteljeva osebnost, ki vpliva s svojo taktiko na starše in otroke tako, da piše le malo šolskih zamud in tudi na precejšnje uspehe lahko računa. Taka osebnost more računati na dober uspeh le tam, kjer so ljudje že nekako po naravi naklonjeni šoli.

Ako pa bi se hotelo s kaznijo strogo postopati, bi prav gotovo zadeli na hud odpor pri ljudstvu, kakor se dogaja marsikje že sedaj. Torej bi se oddaljevali od smotra. In na kakšen uspeh pa bi se moglo računati v podobnih slučajih? Starši bi rekli: »Bo hodil v šolo, a učil se ne bo, ker nima potrebe.« To se — žalibože — že sedaj godi. Ko pa dobi tak odhodnico, se zna sicer za silo podpisati, ker pa nima veselja do te »krame«, do 21. leta pa popolnoma pozabi še teh par črk; in tako postane zrel analfabet.

Na ta način dobimo toliko analfabetov tudi k vojakom. Tam se šele kak izmed teh za silo izuči v pisavi in čitanju in to le z velikim naporom. Ker pa tako izučenje pri vojakihi ni do sedaj primorano in ker tudi primanjkuje za to učnih oseb, dobivamo zopet od vojakov skoro vse »cele« analfabete, ki pa so zraven za bitosti navdahnjeni še z raznimi »lepimi« vojaškimi čednostmi, za katere so jako dovzetni.

V nekaterih državah so začeli že zdavnaj premišljati, kako vendar končno priti v okoliščini analfabetizmu. V neki napredni evropski državi so menda sklenili: »Vojak — novinec — analfabet se mora, če ne drugače, siloma naučiti pisanja in branja. V dosegu tega se mora uporabiti vsako sredstvo.« — Pri tem pa gre pomisliti, da večina odraslih ni dovzetna več elementarnemu pouku.

Ker pa naša država stremi za tem, da bi imela čim močnejšo armado in pa čim izobraženejšo ljudstvo, bi morala poseči tu vmes; zakaj dozdanji paragrafi, kakor dokazano, niso v stanu zatrei analfabetizma.

»Kako pa naj poseže vmes?« je odprto vprašanje. Z ozirom na strogo in natančno izvajanje paragrafov smo že omenili, kakšen uspeh bi mogel biti.

Po svojem mnenju pa rečem: Naša kot močno kulturna država, ki stremi na vso moč za visoko stopnjo izobraženosti svojih podanikov, naj uvede zakon, ki bi določeval: Vsak potrjen vojak brez izjeme mora znati dobro pisati, čitati itd. Ako ni več vsega tega, se mu pošilja njegova službena doba pri vojakihi za eno leto.

Z eventualno uvedbo tega zakona, o katerem sem sicer že zdaj prepričan, da je na tem papirju, nikakor nočem tirati kmetiške fante za kar čela 4 leta k vojakom; pač pa hočem, da bi se prisililo ravno s tem starše, da bi pošiljali svoje otroke redno v šolo do 14. leta. Prepričan sem, da bi ta pomoček gotovo odpomogel sedanjim krizi šolskega obiska.

Marsikoga se dobi, ki bi temu ugovarjal, češ:

LISTEK.

† Josip Sterniša.

V rezkem februarjem mrazu smo spremili tovariši iz gornjeradganskega, ljubljanskega in svetolenarskega okraja dne 8. t. m. pri Sv. Juriju ob Ščavnici do groba tovariša Jos. Sterniša, nadučitelja pri Sv. Duhu na Stari gori. Nismo bili tovariši sami, marveč sešla se je par tisoč glav broječa množica ljudstva, zastopaneja iz vseh slojev domačinov in njegovih znancev iz bližnje in daljne okolice. Tudi domače veteransko društvo, čigar načelnik-stotnik je bil pokojnik zadnja leta, gasilno društvo in jurjevska godba so mu dali častno spremstvo v paradi. Vse skupaj je bil dokaz simpatij in občega spoštovanja, ki ga je užival nadučitelj Sterniša pri ljudstvu! Evo črtic o poteku njegovega življenja!

Porodil se je 1843 pri Sv. Križu na Murskem polju, kjer je potekla tudi njegova mladost. V ljudski šoli je bil brihtna glavica, škoda, da ga starši niso poslali v srednje šole. Kot mladenič je prišel k vojakom, se povzpela pri topničarjih do korporaleta ter izvršil v bitki pri Kralju gradcu leta 1866. več činov junastva, zato je bil odlikovan s srebrno hrabrostno kolajno, s katero se je rad ponašal. Pri vojakihi in pozneje se je sam marljivo izobraževal.

Ker je v oni dobi primanjkovalo moškega učiteljstva, je šolsko oblastvo postalo pozorno na stremilivega mladega moža ter ga je namestilo za pomožnega podučitelja (suplenta) v ljubomerskem okraju. Kot tak je služboval mnoga leta na šolah v Verzeju, pri Sv. Križu, na Cvenu, v Cezanjevcih in pri Mali-Nedelji, dokler ni dobil leta 1896. mesta pri Sv. Duhu, kjer je bil na dvorazrednici začasni šolski vodja. Mož sicer ni proučeval pedagogike sistematično, pa prebiral je marljivo razne vzgojne in učne spise ter se je na ta način tako izpopolnil v svojem poklicu, da so bili šol. nadzorniki prav zadovoljni z njegovim delom. Zlasti se mu mora priznati, da je bil točen in vesten v izpolnjevanju dolžnosti. To je dalo šol. oblastvu povod, da ga je leta 1899. na jesen pozvalo k izpitu učne usposobljenosti v Maribor, ki ga je prebil. V naslednjem letu je bil imenovan za nadučitelja na tamošnji takratni dvorazrednici. Po njegovem neumornem prizadevanju je c. kr. dež. šolski svet odredil, naj se šola razširi v štirirazrednico ter pozida novo šolsko poslopje. Že 10 let se to ponosito dviguje pri Sv. Duhu, najlepše v gornjeradganskem okraju in trajen spomenik pokojniku.

Jos. Sterniša je bil v šoli in izven nje blag mož. Radostilo ga je biti med tovariši, nič manj med lovci ali kmetijskim ljudstvom. Najrajši je navajal pogovor na

vojaški stan, za katerega je bil vse življenje poln navdušenja. Poleg patriotskih čustev mu je gorelo srce za narod slovenski: ljubil je domačo zemljo in ljudstvo, ki biva tod. Leta 1883. je proslavil svoje rojake Muropolce, ko jih je nabral veliko število, da so v narodnih nošah (bregušah, telovnikih s srebrnimi gumbi in škornjih z »naguzanimi« sarami) jahali v Radgono cesarju naproti. Svetli vladar je bil vedno vesel in z vodjo jahačev, pok. Sternišem prijazno govoril ter pohvalil njegovo krdo — v slovi jeziku.

Dolga leta je bil tudi zvest član naše organizacije in je rad posečal učiteljska društvena zborovanja ter kazal vselej zanimanje za predavanja. Ko je lani stopil v 70. leto svojega zemskega potovanja, so mu jele slabeti oči in postal je nekako mehkočuten. Videlo se je takoj, da mu polagoma propadajo moči ter da pride čez nedolgo do katastrofe. Kake 3 tedne pred smrtjo ga je priklenila bolezen na posteljo; ni bilo več leka zanj, oslabele srca je povzročila — smrt.

Mirno in tiho je deloval pokojnik vso dobo službovanja kot učitelj in vzgojitelj ter se tako otrokom v šoli, kakor odraslim zunaj nje omilil in priljubil kot blaga duša, dobro srce. Bil je na svojem mestu kot človek in učitelj. Pri svojih šolarjih, znancih in prijateljih mu je zagotovljen trajen spomin. Lahka mu zemljica!

Pobratim.

ERLINDA BERNARDOVA:

Moje potovanje po Švici.

(Dalje.)

Po zajtrku smo si ogledali mesto, ki šteje okoli 17.000 prebivalcev in ima poleg šol tudi veliko industrijo. Vodna sila močne reke jim veliko koristi. Mesto je nastalo v 8. stoletju iz neke brodske postaje, ki je imela splev čez Ren.

Lepa je stolna cerkev iz 11. stoletja; v njenem stolpu je visel do leta 1897. oni veliki zvon z napisom: Vivos voco, mortuos plango, fulgura frango, katere besede je vzel Schiller kot motto k svoji pesmi o zvonu. Žalibož, da je ta zvon počil in se sedaj nahaja v cerkvenem hodniku. Na vzhodni strani se dviguje nad mestom stolp »Munot«, ki ima v premeru 50 m in čigar stene so 5 m debele. Z njega je lep razgled po mestu in okolici.

Kmalu smo bili v vozu električne železnice proti Neuhausenu, za kar smo plačali 20 stot. Stopivši iz voza, smo že čuli šumenje in bučanje mogočnega slapa. Dež je prenehal, in jasno je prisijalo solnce. Kmalu zagledamo pred seboj v dolini prekrasni in največji slap v Evropi. Tukaj vali Ren svoje valove v širini 110 m s 24 m visokih skal s tako silo, da kar grmi in dela pene, kot bi bila prava bela megla. Sredi teh divjih valov se dvigujejo tri skale, katerih srednja nosi železni stolp. Blizu slapa drži čez reko